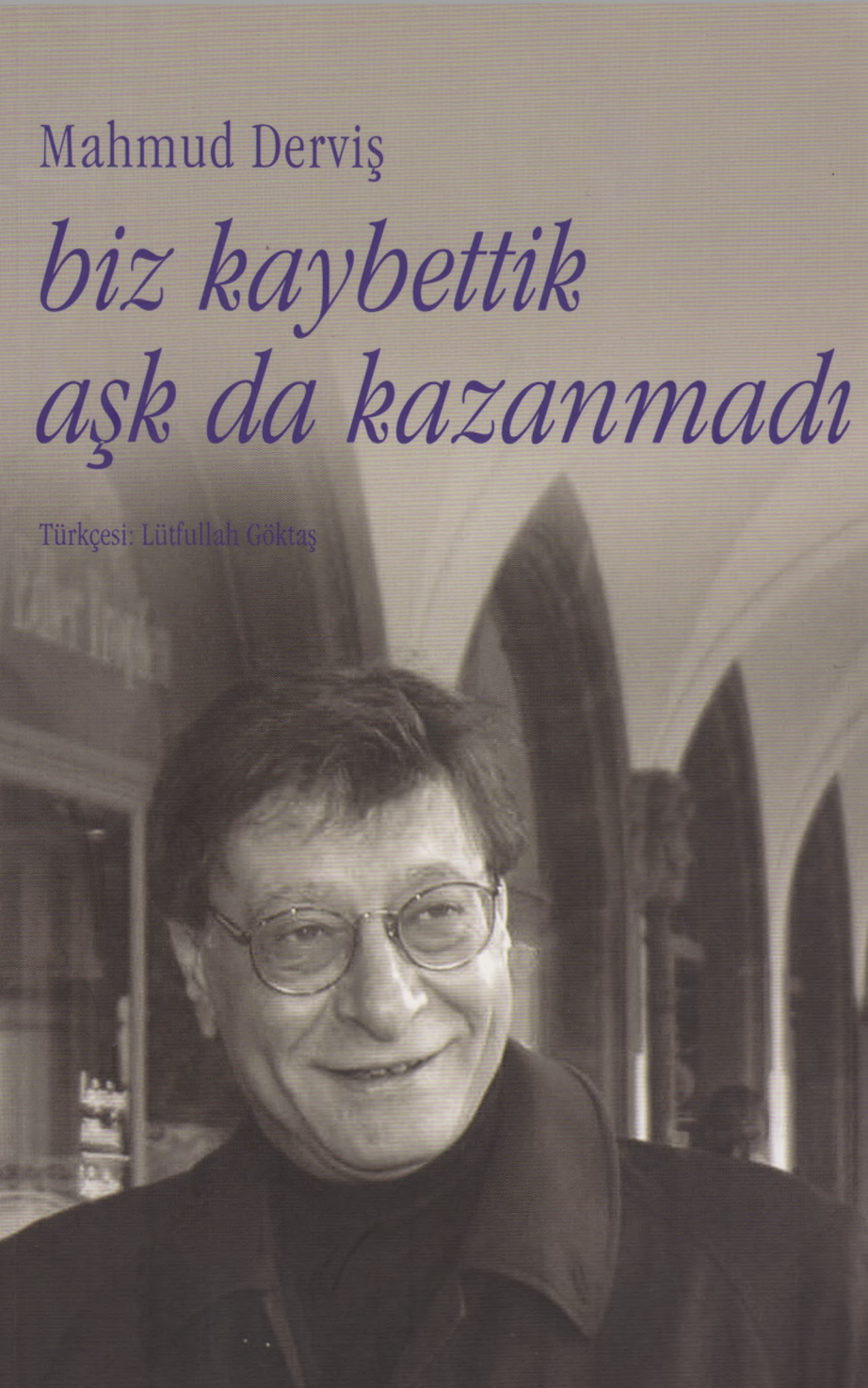
Mahmud Derviş

biz kaybettik aşk da kazanmadı

Türkçesi: Lütfullah Göktaş

KİTABEVİ • 378

Kapak
Onur Sönmez

Dizgi/İç Düzen
Hülya Aşkın

Baskı
Çalış Ofset
Davutpaşa Caddesi No: 8
Topkapı - İstanbul

Cilt
Bayrak Matbaası

İstanbul, 2008

ISBN 978-975-7321-76-7

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 0107-34-007408

Online Satış
www.kitabus.com

© KİTABEVİ Çatalçeşme Sk. No: 54/A Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: (0212) 512 43 28 -511 21 43 • Faks: 513 77 26

Mahmud Derviş

biz kaybettik aşk da kazanmadı

Türkçesi: Lütfullah Göktaş

KİTABEVİ

Mahmud DERVİŞ (1941-2008): Çağdaş Arap edebiyatının en ünlü isimlerinden biri olan Filistinli şair. Şiire ilgisi çok genç yaşta başladı. 1964'te yayımladığı *'Evrâqu'z-Zeytûn* adlı ilk yapıtıyla tüm dikkatleri üzerinde topladı. Kısa sürede, ünü Arap dünyasının da sınırlarını da aşan, dünyaca tanınan bir şair haline geldi.

İsrail'in baskı ve kısıtlamalarına maruz kalmasının ardından 1970'te ayrıldığı Filistin'e, uzun bir sürgün dönemi sonrasında 1996'da dönebildi. Siyasette kimi kez sembolik roller üstlendiyse de, neredeyse tüm yaşamını şiire vakfetti.

1988'de Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Ancak 1993'te Oslo Antlaşması gündeme gelince bu görevinden istifa etti.

2008'in Ağustos ayında vefat eden Derviş, geriye, ezici çoğunluğu şiir olmak üzere, otuza yakın eser bıraktı. Derviş'in vefatı öncesinde yayımladığı son üç eser, *Lâ Ta'tezir 'ammâ Fa'alte* (2004), *Ke-Zehri'l-Levzi ev 'Eb'ad* (2005) ve *'Eseru'l-Ferâşe* (2008) adlı çalışmalardan oluşmaktadır.

Derviş'in 1981'de Beyrut'ta kurduğu *El-Kermil* dergisi de, şairin geriye bıraktığı en önemli miraslardan biri konumundadır.

Şiirleri muhtelif dillere tercüme edilen Derviş, uluslararası pek çok ödülün de sahibi oldu. Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin Lotus Ödülü (1969), SSCB'nin Lenin Barış Ödülü (1983), Lannan Kültürel Özgürlük Ödülü (2002), Prens Claus Ödülü (2004), bunlardan sadece bazılarıdır.

Lütfullah GÖKTAŞ: Gazeteci-Yazar. Balıklıçeşme (Biga) 1963 doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Bergama ve Balıkesir'de, yüksek öğrenimini ise İstanbul'da tamamladı. 1985'ten itibaren çeşitli gazetelerin dış haberler servisinde çalıştı. Aynı yıllarda 4 yıl boyunca Libya Arap Kültür Merkezi'nde Arapça okutmanlığı yaptı.

1990'da Vatikan'a bağlı Papalık Gregorius Üniversitesi'nde dinler tarihi alanında ihtisas yapmak için Roma'ya gitti. İtalyanca öğrenmesinin ardından master'ını bitirdi. Doktora çalışmasını ise tez aşamasında askıya aldı. Roma'da yaşayan Göktaş, akademik çalışmalara ilgisini sürdürmekle birlikte, 1988'den bu yana NTV İtalya Muhabiri olarak çalışıyor.

Göktaş, seksenli yıllardan itibaren Arap edebiyatından yaptığı çevirileri muhtelif edebiyat dergilerinde yayımladı. Göktaş, Mahmud Derviş şiirlerinden oluşan ilk seçkiyi, *Ölümü Seviyorlar Benim* adıyla kitaplaştırmıştı. Mısır'ın Nobelli yazarı Necib Mahfuz'un romanı *Başkan'ın Öldürüldüğü Gün* (Ağaç Yayıncılık, İstanbul 1992); ayrıca Salih El-Kallab'ın Ebu Cihad'la yaptığı, hatırat niteliğindeki uzun söyleşiden oluşan *Tehcirden İntifada'ya Ebu Cihad'ın Öyküsü* (Belge Yayınları, İstanbul 2007) adlı çalışma, Göktaş'ın Arapça'dan Türkçe'ye kazandırdığı eserler arasında yer almaktadır.

İÇİNDEKİLER

Mahmud Derviş'e ve Seçilen Şiirlere Dair Notlar / 7

Zeytin Yaprakları
Sürgünden Mektup / 25
Söz / 36
Ribat / 38
Hüzün ve Öfke / 40
Kimlik Kartı / 46

Filistin'den Bir Âşık
Ses ve Kırbaç / 55
Marş / 60

Celîle'de Ölüyor Kuşlar
Celîle'de Ölüyor Kuşlar / 79
Yüzellibirinci Mezmur / 84

Uykusundan Uyanıyor Sevgilim
Bir Filistinli Yaranın Güncesi / 89
Pasaport / 102

Severim ya da Sevmem Seni

Gezgin Gitarist / 107
Yine / 112
Gecenin Ayak Sesleri / 117

Düğünler

Düğünler / 121
Uyuyan Bahçe / 124

Güller Daha Az

Sıkıştırır Bizi Yeryüzü / 135
İnsanlar Gibi Yolcuyuz Biz de / 137
Atina Havalimanı / 139
Başka Barbarlar Gelecek / 140
Ölümü Seviyorlar Benim / 142
Doğur Beni... Doğur Ki Bileyim / 143
Buradayız Şuracıkta / 144
Ben Yusuf'um Babacığım / 146
Biz Kaybettik Aşk da Kazanmadı / 147

Yürüyenler Eğreti Sözler Arasında

Yürüyenler Eğreti Sözler Arasında / 151

Gözümün nurları
Sena Ceren ve Yusuf Sadra'ya;
ve de merhum babam
Hasan Göktaş'ın aziz anısına

Lütfullah GÖKTAŞ

MAHMUD DERVİŞ'E VE SEÇİLEN ŞİİRLERE DAİR NOTLAR

Filistinli şairlerden Tevfik Zeyyâd, *"Çatışma ortamında, çocuklar adam doğar"*[1] der. Çağdaş Arap yazınının ünlü imzası Filistinli şair Mahmud Derviş de, çatışma ortamında dünyaya gelmiş ve de içinde bulunduğu çileli koşullarda çocukluğunu dahi yaşayamadan adam olmak durumunda kalmış biriydi.

---

[1] Tevfik Zeyyâd'ın Hayfa'daki El-Cedîd dergisinde, *"Mahmûd Dervîş fî Dîvâni 'Âşıq min Filastîn"* başlığıyla (muhtemelen 60'lı yılların ikinci yarısında) yayımladığı yazıdan aktaran: Mahmûd DEKRÛB, *"Mahmûd Dervîş eş-Şâ'iru ve'n-Nâqid"*, *Dîvânu Mahmûd Dervîş*, Dâru'l-'Avde, Beyrut 1971, s. C (M. Dekrûb tarafından, o tarihte tek ciltlik küçük boy bir kitap olarak yayımlanan Mahmud Derviş Divanı'nın ilk baskısına yazılmış bir önsöz).

Mensubu bulunduğu coğrafya, kendisine, uluslararası düzeyde Filistinlilerin sesi olma gibi bir misyon da yüklemişti.

Derviş, 09 Ağustos 2008'de 67 yaşında aramızdan ayrıldığında, bir şair olarak, dünyanın en önde gelen isimleri arasındaki yerini çoktan perçinlemiş durumdaydı.

Filistin'de bir Filistinli mülteci

Mahmud Derviş, 13 Mart 1941'de Akka'nın doğusundaki El-Birve köyünde hayata gözlerini açtığında, Filistin İngilizlerin manda yönetimi altındaydı. İsrail'in kuruluşuna zemin hazırlamaya yönelik tehcir politikası zaten uygulamaya konulmuş durumdaydı. Derviş, Siyonist çeteler tarafından El-Birve köyü de 1948'de tehcire tabi tutulduğunda, ailesiyle birlikte Lübnan'a sığınmak zorunda kalır. Bu, yakasını bırakmayan bir yazgıya dönüşecek olan mültecilikle ilk tanışlığıdır.

Ertesi yıl ailesiyle birlikte sınırı gizlice geçerek yurduna geri döndüğünde, yepyeni sorunlarla karşılaşır: El-Birve haritadan tümüyle silinmiştir. Doğduğu köyün yerinde, Yahudilere tahsis edilen iki yeni yerleşim birimi yükselmiştir. O, diğer yurttaşları gibi, özyurdu Filistin'de Filistinli bir mültecidir artık! İsrail makamları tarafından, kendisine sözcüğün tam anlamıyla adeta yabancı bir kaçak muamelesi yapılmaktadır. Bir kimlik belgesi edinebilmek için dahi, İsrail yargısı ve bürokrasiyle boğuşmak durumunda kalacağı bir süreçtir bu yeni dönem.

Derviş, gençlik yıllarında yaşadığı bu trajik durumu, buruk bir ironiyle şöyle betimlemektedir:

"Yunanistan'a gitmek istiyorsun. Ülkendeki yetkili makamlara pasaport başvurusu yaptığında, Filistin'deki savaş sırasında baban ya da yakınların ülkeden ayrılırken seni de yanında götürdüklerinden dolayı, vatandaşlığının olmadığını keşfediyorsun. Oysa sen o sırada küçücük bir çocuktun. Ama o dönemde savaştan kaçıp bilahare gizlice ül-

keye dönmüş olanların vatandaşlık hakkını yitirdiklerini öğreniyorsun. Pasaporttan vazgeçip, bir 'Laissez-Passer'[2] *talep ediyorsun. Bu kez de ülkende ikametinin olmadığını, dolayısıyla bir ikametgah belgesi alamayacağını keşfediyorsun. Bunun ancak bir şaka olabileceğini düşünerek, durumu bir avukat dostuna aktarıyorsun. 'İşte buradayım: Ama ne vatandaşım, ne de ikametim var! Öyleyse ben neredeyim ve de kimim?' diyorsun. Şaşkın bir edayla, kanunun onlardan yana olduğunu ve de kendi varlığını kanıtlamakla mükellef olduğunu öğreniyorsun. 'Var mıyım yok muyum' diye İçişleri Bakanlığı'na başvuruyorsun. Bana bir filozof getirin, kendisine varlığımı kanıtlayacağım. Felsefi açıdan var olduğunu, ama hukuken yok olduğunu idrak ediyorsun"*[3].

Lübnan dönüşünde ailesiyle birlikte Hayfa'ya yerleşen Derviş, Batı Şeria'daki Filistinlilerin bir beldeden bir başka beldeye gidiş için bile İsrail makamlarından izin belgesi almak durumunda olmaları da dahil, maruz kalınan baskılar ve dramatik koşulların etkisiyle, özellikle gençlik döneminde siyasetle de ilgilenmiştir. 1961'de, Yahudilerin ve Arapların aynı çatı altında faaliyet gösterdikleri İsrail Komünist Partisi'ne (*Rakah*) üye olur. Partinin yayın organlarından *El-'İttihâd* gazetesinde ve *El-Cedîd* dergisinde çalışır. 1961'den itibaren sekiz yıl boyunca, pek çok kez göz altına alınır, tutuklanır ve zorunlu ev hapsine tabi tutulur. Bu duruma gerekçe teşkil eden suçlarsa, sıkı yönetim kurallarını ihlalden ve de şiir yazmaktan ibarettir. İsrail'de yüksek öğrenim yapma hakkından da mahrum bırakılır.

---

[2] İsrail'in kendilerini vatandaş kabul etmediği Batı Şeria'daki Filistinliler için yurtdışına çıkma gereksinimi söz konusu olduğunda tanzim ettiği bir tür seyahat belgesi. Pasaport işlevi gören *"Laissez-Passer"* adlı bu belge, İbranice ve Fransızca olarak düzenlenmekteydi. İsrail makamlarının Batı Şeria'da mukim Filistinliler için tanzim ettikleri bu belgedeki uyruk bölümünü, "meçhul/belirsiz" biçiminde bir ibareyle doldurmaları da dikkati çekmekteydi.

[3] Mahmûd DERVİŞ, *Yevmiyyâtu'l-Huzni'l-'Âdî*, Dâru'l-'Avde, Beyrut 1984, s.40.

Filistin'e veda ve de sürgünlük süreci

Derviş, 1970'de bir seyahat belgesiyle Filistin'den ayrılarak ekonomi-politik okuma umuduyla Moskova'ya gider. Katolikler için dini merkez olarak Vatikan nasıl önemliyse, o yıllarda Komünizm yanlıları için Moskova da en önemli bir merkez konumundaydı. Ancak Derviş, Moskova'ya ısmamaz. Isınmak şöyle dursun, tam bir düş kırıklığı yaşar. Kendisi, Moskova'da yaşadığı bu hayal kırıklığını iki cümleyle özetler: *"Genç bir Komünist için Moskova, Vatikan konumundaydı. Ama ben, Moskova'nın bir cennet olmadığını keşfettim"*[4].

Moskova'da umduğunu bulamayan Derviş, ertesi yıl Kahire'ye geçer. 1971'de Mısır'ın ünlü *El-'Ehram* gazetesinde çalışır. Kahire'de bulunduğu sırada 1973 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü'ne (FKÖ) üye olur. FKÖ üyeliği, kendisinin işgal altındaki topraklara geri dönüşünün, İsrail tarafından yasaklanmasını da beraberinde getirir.

Derviş, 1973'te FKÖ üyeliğinin ardından Kahire'den Beyrut'a taşınır. Orada, Filistin Araştırmaları Merkezi'nde, ayrıca Filistinli Yazarlar ve Gazeteciler Birliği'nde başkanlık görevi üstlenmesinin yanı sıra, *Şu'ûn Filastîniyye* dergisinin de genel yayın yönetmenliğini yapar.

Derviş'in Beyrut'ta bulunduğu dönemde yaptığı en önemli işlerden biri de, 1981'den itibaren *El-Kermil* adlı bir kültür ve edebiyat dergisi çıkarmaya başlamış olmasıdır. Derviş, kurucusu olduğu bu prestijli derginin genel yayın yönetmenliği görevini de vefatına dek devam ettirmiştir.

---

[4] Maya JAGGI, *"Poet of the Arab world: Mahmoud Darwish"*, The Guardian, 08 Haziran 2002.

Derviş'in Beyrut'taki dokuz yıllık ikameti, Lübnan'ın 1982'de İsrail saldırısına maruz kalmasıyla sona erer. İsrail'in Beyrut kuşatmasını bizzat yaşamış biridir Derviş. Eline silah alıp kurşun sıkmasa da, onun oradaki mevcudiyetinin, kuşatmaya direnen Filistinli gerillalar için başlıbaşına bir moral kaynağı teşkil ettiği anlatılır.

Beyrut'a zorunlu veda sonrasında Derviş'in mülteciliği, adeta müzmin bir hal alır. Suriye, Ürdün, Kıbrıs Rum Kesimi, Mısır, Tunus ve Fransa vb. ülkeler arasında mekik dokumaya başlar. 1985'ten itibaren yaklaşık 10 yıl boyunca Paris'te ikamet eder.

Derviş, siyasette aktif roller almaktan uzak durmuş bir kişi olmakla birlikte, 1988'de FKÖ Yürütme Kurulu üyeliğine seçilir. FKÖ lideri Yaser Arafat'a bir süre danışmanlık da yapar. Ancak 13 Eylül 1993'te Norveç'in başkenti Oslo'da İsrail ile FKÖ arasında imzalanan barış antlaşması, Derviş ile örgüt yetkilileri arasında soğuk rüzgarlar esmesine neden olur. Derviş, barış yanlısı olsa da, Oslo Antlaşması'nın âdil olmadığı kanaatindedir. Filistinlilerin aleyhine bir gelişme olarak yorumladığı Oslo Antlaşması'm protesto amacıyla, FKÖ Yürütme Kurulu üyeliği görevinden istifa eder.

Derviş, Oslo Antlaşması'nın imzalanmasından yaklaşık iki ay sonra, bir Arap gazetesine verdiği beyanatta, istifa sebebiyle ilgili olarak, *"Zaten asla bir siyasetçi olmadım. FKÖ'de sembolik bir rolüm vardı. Taraflar arasındaki gerilimi yumuşatmaya çabalıyordum. Gelecekte, bedbaht bir antlaşmanın sorumlusu konumuna düşmek istemiyordum"* der[5].

Paris ikameti sonrasında Amman'a dönen Derviş, 1996'da Filistin Özerk Yönetimi denetimindeki Ramallah'a yerleşir. O

[5] *El-Quds El-'Arabî*, 17 Kasım 1993, s.3.

tarihten itibaren, bir ayağı Amman'da olsa da, ömrünün geri kalan bölümünün büyük kesimini Ramallah'ta geçirecektir.

Derviş, Ramallah'a dönüşüne sevinse de, içten içe sürgünde yaşamaya devam eder. Sürgünün pek çok düzlemi olduğuna işaret eden Derviş, *"Sürgün asla son bulmuyor. Vatandan uzak olmak ya da orada oturuyor olmakla ilgisi yok bunun. (...) En özgün sürgün, insanın kendi yurdunda yaşadığı derûnî sürgündür"*[6] der.

Ağustos 2008'de Texas'taki Houston Memorial Hermann Hastanesi'nde geçirdiği üçüncü açık kalp ameliyatı sonrasında hayatını kaybeden ünlü şairin naaşı da, ABD'den Ürdün üzerinden Filistin'e getirilerek Ramallah'a defnedilmiştir.

Derviş'in, vefatı öncesinde yayımladığı son yazıda, Hamas ile Fetih arasındaki çatışmalarla Filistinlilerin birbirlerine düşmesiyle ilgili olarak, her iki tarafı da ağır bir şekilde eleştirdiğini anımsatmamızda da yarar var.

Direniş şairliğinden metafizik arayışına

Eserleriyle ölümsüzleşen Derviş'in şiire ilgisi okul yıllarında başlamıştır. Klasik Arap şiiri en sevdiği dersler arasındadır. Endülüs Arap şiiri ve XX. yüzyıl başlarında Amerika'ya göç etmiş Lübnanlı ve Suriyeli şairlerin oluşturdukları *El-Mehcer* akımının ürünleri, Derviş'in şiir serüveninde bir "ilk model" işlevi görecektir.

Modern şairlerden Suriyeli Nizâr Qabbânî, Mısırlı Salâh Abdussabûr, Iraklı şairlerden Bedr Şâkir Es-Seyyâb ve Abdulvahhâb El-Bayâtî de, başlangıçta Derviş'i etkilemiş isimler arasındadır. Romantisizm ve simgecilikten sosyalist gerçekçiliğe

---

[6] Mahmud DARWISH, *Oltre l'Ultimo cielo. La Palestina come metafora*, Epoché, Milano 2007, s.110.

kadar uzanan bu yelpaze içerisinde, nesir şiirleriyle dikkati çeken Suriyeli Muhammed El-Mâgût'un da Derviş nezdinde ayrı bir yeri vardır. Derviş, 1960'lı yıllarda Nazım Hikmet, Louis Aragon ve Pablo Neruda'nın özellikle "direniş şiirleri"nin kendi kuşağını etkilemiş olduğundan da söz eder[7].

Derviş'in, başlangıçta Filistinli bir "direniş şairi" olarak ünlendiği doğrudur. İlk şiirlerinin kimi dizeleri, kitleler nezdinde birer slogana dönüşür. Ancak Derviş'in ürünlerini direniş şiiri gibi dar bir çerçeveye sıkıştırmak yanlıştır. Zira Derviş, yenilik arayışını asla bırakmamış, kendine özgü bir tarz oluşturmayı başarmış bir şairdir. Şair, ilk dönemlerine oranla bambaşka noktalara ulaşmakla birlikte, redd-i miras gibi bir yola başvurmaya da gerek duymamıştır[8].

Şiir serüveninde yaşadığı sıkıntıları ve gelişim sürecini, bizzat Derviş'ten dinlemekte yarar var:

"Belirli koşullar altında, muayyen bir yerde bulunduğum sırada, kimlik hakkını savunan bir şiir yazmış; 'Kaydet! Arabım' demiştim. Bir müddet sonra tenime yapışan bu şiir, siyasi bir kimliğe dönüşme riskini de beraberinde getirdi. Nereye gitsem, benden bu şiiri okumamı istiyorlardı. Bu tür taleplere boyun eğen biri olsaydım, kendimi asla geliştiremezdim. Celîle'de Ölüyor Kuşlar *adlı kitabım, şiirsel değişimimin ilk göstergelerinden biri olmuştu. Bu, arkadaşlarımın ve yoldaşlarımın bazılarının çalıştığı basının bana adeta kazan kaldırmasına yol açmıştı. Sözcüğün en dar anlamıyla simgeci bir şair olmakla, sözlerimden caymak ve daha önceki şiir anlayışımı bırakmakla, toprak ve yurdumuzla arama mesafe koymakla suçlanıyordum. Yanlış anlaşıl-*

---

7 Bkz. Mahmoud DARWICH, *La Palestine comme métaphore. Entretiens*, Sindbad, Paris 1997, ss.20-23.

8 Lütfullah GÖKTAŞ, *"Mahmud Derviş'in Kimlik Kartı"*, *Açık Görüş*, sayı 47, s.4 (17 Ağustos 2008 tarihli *Star* gazetesinin eki).

malar baştan beri yakamı bırakmasa da ben, bu 'çekici hapishane'ye ve bu 'hırçın aşk'a karşı sürekli direndim. Hatta, okurun artık reddetmeye başlayacağı daha 'zor' şiirler yazdım. Okurlar da, daha zorlarını yazabileceğimi unutmaksızın, gitgide beni kabul etmeye başladılar"[9].

Derviş, zaman zaman, kendi deyimiyle "angaje şiirler" yazmaktan kendini alamamış olduğunu da itiraf eder. Şair, savaş koşulları, ölüm ve katliamlar gibi, trajedinin tüm çıplaklığıyla kendini gösterdiği ortamlarda bunun kaçınılmazlaşabildiği görüşündedir. Kendisini bir özeleştiriye tabi tutmaktan da çekinmeyerek, örneğin Beyrut döneminde yazdıklarının, mezkur nedenlerden dolayı, şairliğinin "altın dönem"i olarak değerlendirilemeyeceğini belirtir[10].

Sloganik şiirlerden hoşlanmadığına işaret ederek, şöyle der: "*Şiir aracılığıyla davaya sürekli hizmet etmek isteme takıntısının anlamı yok. Zira bunun ne şiire faydası vardır, ne de Filistin davasına!*"[11].

Derviş, mitolojinin yanı sıra İbrahimî dinlerin kaynaklarından da beslendiğini şiirlerinde açıkça hissettirir. Müslüman bir ailenin çocuğu olan Derviş, okul yıllarında İbranice'yi de öğrenmiş, Tevrat'ı özgün diliyle okumuş biridir. İşgalcilerin karşısına, onların kutsal kitaplarından aldığı imgelerle de dikilir. *Marş* adlı şiirinde görüldüğü üzere, uğradıkları zulümden, Yahudilerin eski peygamberlerinden Habakkuk'a da dert yanmaktan çekinmez. Çekilen acıları dile getirirken, ölümün göbeğinde yeniden doğuşu vurgularken, zaman zaman Hıristiyanlık'taki çarmıh imgesine de yer verir. Kullandığı dilde, Kur'an Arapçasının izleri de belirgin bir şekilde dikkati çeker.

---

[9] Bkz. Mahmoud DARWICH, *a.g.e.*, s.75.

[10] Bkz. Mahmoud DARWICH, *a.g.e.*, ss.103-104.

[11] Bkz. Mahmoud DARWICH, *a.g.e.*, s.77.

Derviş'in özellikle son dönem şiirlerinde gözlenen bir başka olgu da, metafiziğe yöneliştir. *"Şiir, metafiziğe doğru bir yolculuktur. Arap şiirinde eksik olan şey de metafiziktir. Arap şiiri realiteyle haddinden fazla meşgul oldu. Onu gündelik şeylerden kurtarmak gerekiyor"*[12] diyen Derviş'e göre, kökleri toprağa uzanmış ağaç nasıl göğe doğru yükseliyorsa, şiir de metafiziğe yönelmek durumundadır.

Şiirin ufkunun açık olduğuna, bu konuda "son durak" diye bir şey olamayacağına işaret eden Derviş, sözlerini şu ifadelerle sürdürmektedir:

"Aristophanes neyi arıyordu? Düşler ülkesini! Celâleddîn-i Rûmî neyi arıyordu? Tanrı'yı! Peki benim aradığım nedir? Ben de aynı yolculuğu yaptım, ben de aynı yoldan geçtim: Grek kültüründen, Fars kültüründen destek aldım. Ben şiiri aradım. Bir vatan aramadım. Tanrı, şairler nezdinde, netice itibarıyla şiirdir. O, büyük bir yaratıcıdır. Şair, Tanrı'nın gölgesidir. (...) Ufuk açıktır. Şiire giden yol şiirin ta kendisidir. Tanrı'ya giden yolda Tanrı'yı bulursunuz. Şiir de, şiiri bulma girişimidir"[13].

Derviş'in çatışmayla burun buruna olduğu en zorlu anlarda dahi elindeki yegane silahın şiirden ibaret olduğunu da hatırlatmamız gerekiyor. Şiirlerinin kimi kez İsrail'de şiddetli tepkilere yol açtığı da doğrudur. 1988'de Fransa'da bulunduğu sırada ilk kez *El-Yevmu's-Sâbi'* dergisinde neşrettiği, *Yürüyenler Eğreti Sözler Arasında* başlıklı şiir, buna bir örnek olarak zikredilebilir. Paris'te yazılan şiir, İsrail Parlamentosu'nda hararetli tartışmalar yaşanmasına neden olur[14]. Şair, İsrail'in 2002'de Batı

---

[12] Bkz. Mahmoud DARWICH, *a.g.e.*, s.116.

[13] Bkz. Mahmoud DARWICH, *a.g.e.*, s.116-117.

[14] Bu şiir etrafındaki tartışmalar müstakil bir kitap olarak da yayımlanmış bulunmaktadır. Bkz. Mahmoud DARWICH, *Palestine mon pays. L'affaire de poème*, Editions de Minuit, Paris 1988.

Şeria'da Filistinlilere karşı düzenlediği acımasız operasyonlara da bizzat tanık olmuştur. İsrail askerleri Nisan ortalarında Derviş'in Ramallah'ta Halil Sakakini Kültür Merkezi'nde bulunan bürosunu da tahrip ederler. Derviş, tanklar eşliğinde gerçekleştirilen yıkıma direnebilmek için de şiire ve yazıya sığınmakla yetinir.

Biz Kaybettik Aşk Da Kazanmadı'nın öyküsü

Elinizdeki bu yapıt, Derviş'in çeşitli kitaplarından derlenmiş seçme şiirlerden oluşuyor. Tüm şiirlerin Arapça aslından çevrildiği bu çalışma, adını da seçkide yer alan bir şiire borçlu: *Biz Kaybettik Aşk Da Kazanmadı.*

Seçkiyi adlandırmakta kullandığımız bu başlık, Derviş'in kaybedenlerin, kurbanların, ezilenlerin ve mağluplerin şairi olma özelliğini de imlemektedir. O, kendi deyimiyle, bir "Truvalı şair"dir. Filistinlilerin yaşadığı dramm Truvalıların tarihiyle benzeştiğine değinen Derviş, *"Ben de Truvalı bir şair olmayı yeğledim. Zira kendi tarihini anlatmamıştır Truva. Bizler de günümüze dek pek çok eser vermiş olsak da, henüz kendi tarihimizi anlatmış değiliz"*[15] der.

Ancak Derviş açısından, kaybedenlerin safında yer almak, umudu tüketmişlik ya da teslimiyetçilik anlamına gelmemektedir:

"Kaybedenler safında yer aldığım kesin. Yaşadıkları bozguna ait bir iz bırakma hakkından yoksun bırakılmış, bunu haykırma olanağından mahrum kılınmış kaybedenler... Ben bu bozgunu dile getirme yanlısıyım. Ama bunun, teslim bayrağı çekmekle hiç bir ilgisi yok. (...) Bozgunu haykırmak, kaybettiğimizi kabul etmek ve söylemek, şair ola-

---

[15] Mahmud DARWISH, *Oltre l'Ultimo cielo. La Palestina come metafora*, s.31.

rak en doğal hakkım. Ben Truva'dan yanayım. Zira Truva bir kurbandır. Aldığım eğitim, varoluş biçimim ve deneyimlerim açısından ben de bir kurbanım"[16].

Derviş şiirlerinden hazırlanan bu seçkinin oluşum sürecinin başlangıcı ise, seksenli yıllara kadar uzanıyor. Arap yazınından şiir çevirileri yaptığım o dönemde, Gassân Kenefânî'nin yazdığı eski bir kitap geçmişti elime. İşgal altındaki Filistin'in direniş edebiyatını irdeleyen, Derviş'in şiirlerinden örneklere de yer veren bir çalışmaydı bu[17]. Kitapta en beğendiğim şiirler, Derviş'in imzasını taşımaktaydı. İstanbul'da bir kitapla başlayan bu tesadüfi tanışlık, müteakip yıllarda Derviş'in sıkı bir takipçisi olmamı da beraberinde getirdi. Derviş imzasına rastladığım her küpürü kesip saklama, onun kitaplarını edinme adetim bu şekilde başlamıştır.

Zaman içerisinde, sipariş üzerine değil, tamamen zevk için yaptığım şiir çevirilerinde, Derviş'e ağırlık vermeye başlamıştım. Çevremdeki dostlara okuttuğum çevirilerin bazılarını, çeşitli edebiyat dergilerinde de yayımlamaktaydım. Derviş'ten yaptığım ilk şiir çevirilerini kitaplaştırmam ise 1988 yılına rastlar: *Ölümü Seviyorlar Benim* adlı o çalışma, minik bir seçki olmakla birlikte, Türk okurları Derviş'in şiirleriyle tanıştıran bir ilk müstakil kitap niteliğindeydi[18].

Sözünü ettiğim o minik seçki okurlardan büyük bir ilgi görmüş, baskısı kısa sürede tükenmişti. Ancak ilgili yanınevi-

---

16 Mahmud DARWISH, *a.g.e.*, s.30-31.

17 Gassân KENEFÂNÎ, *El-'Edebu'l-Filastîniyyu'l-Muqâvimu tahte'l-İhtilâl: 1948-1968* [İşgal Altında Direnen Filistin Edebiyatı: 1948-1968], Mu'essesetu'd-Dirâsâti'l-Filastîniyya, Beyrut 1968.

18 Bahsedilen çeviriyi, o yıllarda kullanmakta olduğum, *Lütfullah Bender* imzasıyla yayımlamıştım. Bkz. Mahmud DERVIŞ, *Ölümü Seviyorlar Benim*, Çev. Lütfullah Bender, Armoni Yayınları, İstanbul 1988.

nin ömrünün kısa olması nedeniyle, eserin yeniden basımı da gündeme gelmemişti. *Biz Kaybettik Aşk Da Kazanmadı* başlıklı bu çalışmayla birlikte, o ilk seçkinin yeniden basılmasına artık gerek de kalmamıştır. Zira bu çalışma, daha önce hiç bir yerde yayımlanmamış yeni çevirilerin yanı sıra, ilk seçkideki şiirlerin de neredeyse tümünü bünyesinde barındırıyor. Belirtilmesi gereken bir başka nokta da, o ilk seçkideki çevirilerin burada yeniden gözden geçirilmiş; Derviş'in kendi şiirleri üzerinde bilahare yaptığı küçük rötuşların da çeviriye yansıtılmış olmasıdır.

Biz Kaybettik Aşk Da Kazanmadı, Derviş'in sekiz kitabından seçtiğimiz şiirlerden oluşuyor. Seçkide, *'Evrâqu'z-Zeytûn'*dan [Zeytin Yaprakları, 1964] beş şiir[19], *'Âşiqun min Filastîn'*den [Filistin'den Bir Âşık, 1966] iki şiir[20], *'El-Asâfîru Temûtu fi'l-Celîl'*den [Celîle'de Ölüyor Kuşlar, 1969] iki şiir[21], *Habîbetî Tenhedu min Nevmihâ'*dan [Uykusundan Uyanıyor Sevgilim, 1970] iki şiir[22], *'Uhıbbuki ev Lâ 'Uhıbbuki'*den [Severim ya

---

[19] Seçkideki şiirler, Mahmud Derviş'in çeşitli kitaplarının derlenmesinden oluşan, 1994'te şair tarafından yeniden gözden geçirilerek iki cilt halinde yayımlanmış olan *Dîvânu Mahmûd Dervîş* [Mahmud Derviş Divanı] adlı eser esas alınarak hazırlanmıştır. *'Evrâqu'z-Zeytûn'*dan çevirdiğimiz *"Sürgünden Mektup"*, *"Söz"*, *"Ribat"*, *"Hüzün ve Öfke"* ve *"Kimlik Kartı"* adlı şiirlerin orijinali için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *Dîvânu Mahmûd Dervîş*, cilt I, 14. baskı, Dâru'l-'Avde, Beyrut 1994, ss. 33-39, 48, 51-52, 56-59, 71-74.

[20] *'Âşiqun min Filastîn'*den çevrilen *"Ses ve Kırbaç"* ile *"Marş"* adlı şiirlerin orijinali için bkz. Mahmûd DERVÎŞ, *a.g.e.*, ss. 86-88, 141-152.

[21] *'El-Asâfîru Temûtu fi'l-Celîl'*den çevrilen *"Celîle'de Ölüyor Kuşlar"* ve *"Yüzellibirinci Mezmûr"* adlı şiirlerin Arapça aslı için bkz. Mahmûd DERVÎŞ, *a.g.e.*, ss. 257-259, 287-289.

[22] *Habîbetî Tenhedu min Nevmihâ'*dan çevrilen *"Bir Filistinli Yaranın Güncesi"* ve *"Pasaport"* adlı şiirlerin orijinali için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *a.g.e.*, ss. 342-352, 358-360.

da Sevmem Seni, 1972] üç şiir[23], *'A'râs'*tan [Düğünler, 1977] iki şiir[24], *Verdun 'Eqal'*den [Güller Daha Az, 1986] dokuz[25] ve de *'Âbirûne fi Kelâmin Âbir'*den [Yürüyenler Eğreti Sözler Arasında, 1990] bir şiir[26] olmak üzere, toplam yirmialtı şiire yer verilmektedir.

Seçkideki şiirler, kronolojik sıra esas alınarak tertip edilmiştir. Şiirlerin yer aldığı kitap adları da, seçki içerisinde bir tür ara bölüm başlığı olarak kullanılmıştır.

Seçilen şiirler, Derviş'in şiir serüvenine ilişkin, 1960'lı yıllardan itibaren yaklaşık çeyrek yüzyıllık bir zaman dilimi hakkında genel bir fikir verebilecek niteliktedir.

Yaşamı boyunca otuza yakın kitaba imza atmış, velüt bir şair olan Derviş'in Türkiye'de bugüne dek hak ettiği ilgiyi görmüş olduğu söylenemez. Elinizdeki eserin, Türkiye'de şu ana dek yayımlanmış eserler açısmdan, Derviş'e ilişkin en özenli ve en kapsamlı bir çalışma niteliği taşıdığını söylememiz de bir abartı addedilmemelidir.

---

[23] *'Uhıbbuki ev Lâ 'Uhıbbuki'*den çevrilen *"Gezgin Gitarist"*, *"Yine"* ve *"Gecedeki Ayak Sesleri"* adlı şiirlerin orijinali için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *a.g.e.*, ss. 406-409, 427-429, 445-446.

[24] *'A'râs'*tan çevrilen *"Düğünler"* ve *"Uyuyan Bahçe"* adlı şiirlerin orijinali için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *a.g.e.*, ss. 591-593, 661-665.

[25] *Verdun 'Eqal'*den çevrilen *"Sıkıştırır Bizi Yeryüzü"*, *"İnsanlar Gibi Yolcuyuz Biz De"*, *"Atina Havalimanı"*, *"Başka Barbarlar Gelecek"*, *"Ölümü Seviyorlar Benim"*, *"Doğur Beni... Doğur Ki Bileyim"*, *"Buradayız Şuracıkta"*, *"Ben Yusuf'um Babacığım"* ve *"Biz Kaybettik Aşk Da Kazanmadı"* başlıklı şiirlerin orijinali için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *Dîvânu Mahmûd Dervîş*, cilt II, Dâru'l-'Avde, Beyrut 1994, ss. 329, 331, 332, 340, 341, 352, 355, 359, 367.

[26] Şiirin Arapça aslı için bkz.: Mahmûd DERVÎŞ, *'Âbirûne fi Kelâmin Âbir*, Dâru Tubqal, Casablanca 1990.

Derviş'in Türkiye'de halen yeterli ilgiyi görememiş olmasında, ülkemizde çağdaş Arap yazını konusundaki yaygın duyarsızlığın da payı var. Bu konuda, Derviş'in Türkiye'de katmerli bir talihsizliğe maruz kaldığına da işaret etmek durumundayız. Katmerli talihsizlikle, Türkiye'de 1995-2003 yılları arasında Mahmud Derviş'e *mal edilerek* dört çalışma yayımlanmış olmasını kast ediyoruz[27]. Arapça bir metni okuma ve anlamak için asgari bilgi donanımından dahi yoksun olduğu açıkça ortada olan tek bir şahsın imzasını taşıyan ilgili çalışmalarda yer alan Türkçe metinlerin, Mahmud Derviş'in orijinal metinleriyle hiç bir alakası bulunmadığını da belirtmemiz gerekiyor.

İsmini anmaya gerek duymadığımız şahsın, Arapça'da "kuşatma" anlamındaki *"hısâr"* kelimesini "sur", Kur'an'daki bölümleri imleyen *"sûre"* kelimesini "suret" diye çevirme komiklerini bir yana bırakıp, önündeki Arapça metindeki Kur'an, Yesrib, Hayber, Yahudiler gibi özel isimleri okuyamamış olduğuna dikkati çekerek, vehametin boyutlarına ilişkin en azından bir ipucu vermiş olalım. Tabii ki işin en hazin yönü, kötü çeviri değil sözcüğün tam anlamıyla bir kıyım niteliğindeki bu çalışmaların Arapça'dan çeviri etiketi altında Türkiye'ye yayımlanabilmiş olması ve de çeviri kisvesiyle işlenen bu cürmün eleştirmenlerin de gözünden kaçmış olmasıdır.

Bizler burada, işaret ettiğimiz cürmü teşhir görevini eleştirmenlere havale ederek, Türkiye'deki Derviş çevirilerinde bu türden inanılmaz bir garabet yaşandığına ilişkin, yayıncılara ve okurlara uyarı niteliğinde bir imada bulunmuş olmakla yetinelim.

---

[27] Kastettiğimiz çalışmaların başlıklarını aktarmakla yetinelim: *Gölgeyi Yüksekten Övmek Beyrut Kasidesi* (1995); *Unutulanı Anmak* (2002); *Beyrut Kasidesi Gölgeyi Yüksekten Övmek* (2003); *Mavi Bir Gün* (2003). Bu çalışmalarda tercüme diye sunulan metinler, Derviş'in orijinal metinleriyle karşılaştırıldığında, çeviri ile orijinal arasında neredeyse hiçbir ilinti bulunmadığı görülmektedir.

Dostlara teşekkür

Burada, elinizdeki seçkinin ortaya çıkmasına, farklı biçimlerde katkıda bulunmuş tüm dostlara müteşekkir olduğumu da ifade etmeliyim. Arif A. Nâyid ve Barbara Barletta, kendilerini ismen anmam gerekenler arasındadır. Zira, kütüphanemdeki Derviş külliyatının hatırı sayılır bir bölümünü onlara borçluyum. Çalışmanın bilgisayar ortamına aktarılması ve düzeltiler sırasındaki bitimsiz sabrından dolayı Hilal Tüzüner'e de müteşekkirim.

Çalışmanın kitaplaşmasında, yayıncım ve sevgili dostum Mehmet Varış'ın da elbette büyük payı var. Onun ısrar ve teşvikleri olmasaydı, bu çalışmaya esas teşkil eden çeviriler ve notların, uzun süre kütüphanemin tozlu rafları arasında kalma olasılığı bir hayli yüksekti. Derviş'ten bir şiir seçkisi yayımlama düşüncesi, 2003'te Kitabevi'nde kendisini ziyaretim sırasında gündeme gelmişti. O düşüncenin kitaba dönüşmesi ise ancak Derviş'in vefatı akabinde mümkün oldu.

Temennimiz, elinizdeki seçkinin, Türkçe'de Derviş'in şiirlerine olan ilginin artışına en azından ciddi bir katkı sağlamasıdır.

Tercüme işinin, özellikle de şiir çevirisinin, kendine özgü zorlukları olduğu aşikardır. Çevirilerimizde, asıl metne sadakat ilkesine riayet ettik. Ama bunu yaparken, imkan dahilinde, şiirlerin Türkçe versiyonlarının çeviri kokmamasına da özen gösterdik. Şiirlerin Arapça asıllarını okurken aldığımız zevki, çeviriye de kısmen yansıtabilmişsek, bizim açımızdan maksat hasıl olmuş demektir. Takdir okurundur.

ZEYTİN YAPRAKLARI
(1964)

SÜRGÜNDEN MEKTUP

I

Selâmlarım öpücüklerim sonsuzdur
Kayda değer başka havadis yoktur
Nereden başlasam? Nasıl noktalasam?
Zamanın akışı sonsuz
Gurbette yalnız ve yalnız
bir azık torbam var
İçinde bir kuru somun, bir coşku
ve taşıdıklarımın bir bölümünü taşıyan bir defter

Sayfalarında beni kin dolduran
canımı sıkan her şeye tükürdüğüm bir defter
Nereden başlasam?
Tüm söylenenler
ve yarından sonra söylenecekler
ne kucaklaşmayla noktalanıyor
ne de bir elin dokunuşuyla!
Gurbetçi dönmüyor memlekete
Yağmurlar yağmıyor
Tüyler büyümüyor
kaybolmuş yaralı kuşun kanatlarında
Nereden başlasam?
Selâmlarım öpücüklerim sonsuzdur
İmdi...

II

Ona söyle diyorum radyoya
Söyle ona iyiyim
Ona rastlarsanız diyorum kuşlara
Beni unutmayın sakın
Söyleyin ona iyiyim
İyiyim
Ben iyiyim
Hâlâ görüyor gözlerim!
Ay hâlâ gökyüzünde!
Hâlâ paralanmadı eski giysim
Kenarları yıprandı ama
yırtıklarını diktim, sapasağlam hâlâ

Yirmisinde bir delikanlıyım
Düşün tam yirmi yaşındayım
Artık bir delikanlıyım anam!
Yaşamla boğuşuyorum
Sırtımda adamlarınki gibi bir aba
Çalışıyorum
bulaşık yıkıyorum lokantada
Kahve yapıyorum müşterilere
Onları mutlu kılmak için
gülücükler takıştırıyorum
hüzünlü çehreme

III

İyiyim
Tam yirmi yaşındayım
Artık bir delikanlıyım anam!
Sigara tüttürüyorum yaslanıp duvarlara
"Ah" çekiyorum yosmalara
Tıpkı başkaları gibi "Dostlar" diyorum
"Ne şeker şeyler şu kızlar!
Çekilir mi bu yaşam, olmasa onlar?
Onlar olmaksızın çekilir mi bu yaşam?"

Arkadaşım dedi ki:
"Ekmeğiniz var mı a dostlar?
Her gece aç yatılıyorsa sorarım
nedir kıymeti insanın?"
İyiyim
Ben iyiyim
Kara bir ekmeğim
ve bir sepetçik dolusu sebzem var benim

IV

Radyoda
mültecilerden selâm var mültecilere
Hepimiz iyiyiz diyor herkes
Üzgünüm diyen yok!
Sahi ne yapıyor babam?
Tanrı'yı zikretmeyi seviyor mu yine eskisi gibi?
Çocuklar, topraklar, zeytinlikler nasıl?
Ya kardeşlerim?
Memur oldu mu hepsi?
"Her biri öğretmen olacak"
derdi babam
"Aç kalırım ama onları kitapsız koymam"
demişti bir gün
Mektupları sökebilen hiç kimse yok köyümde
Kızkardeşim ne âlemde?
Büyüdü mü? Geldi mi görücüler?

Ya ninem nasıl?
Kapı dibinde oturuyor mu yine eskisi gibi?
İyilikler için, gençler için, nimetler için
bizlere duâcı mı hâlâ?
Ya evimiz nasıl?
Aşınmış eşiğimiz, ocağımız, kapılarımız nasıl?
Radyoda
mültecilerden mesaj var mültecilere
İyiymiş hepsi!
Bense üzgünüm
Neredeyse yiyip bitirecek beni sanılar
Üzücü de olsa
ah üzücü de olsa
size ilişkin tek bir haber bile yok
radyoda...

V

Gece bir kurttur anam!
Gurbetçiyi nereye kaçsa sıkıştıran
ufku karaltılara açan
kana susayan aç mı aç bir kurttur!
Ve söğütlük rüzgârla sarmaşdolaş hâlâ
Günahımız nedir anam?
Bir kez hayattayken ölüyoruz
bir kez de ölürken!
İki kez ölmemizin nedir sebebi?

Bilir misin nedir beni hüngür hüngür ağlatan?
Çabuk gel anam!
Bir gece vakti hastalandım ve ilâçlar yıktı beni!
Akşama sorulsa hatırlar mı bilmem
buralara gelen ve yurduna dönemeyen göçmeni
Akşama sorulsa hatırlar mı bilmem
kefensiz ölen göçmeni
Ey söğütlük, hatırlar mısın bilmem
o üzünçlü gölgene
ölü bir şey misali atılan
bir insandır bir insan!
Hatırlar mısın bilmem, ben de bir insanım bir insan
Bilmem cesedimi korur musun leş kargalarından!

Anam ey anam!
Bu satırları kime yazdım?
Hangi ulak iletir bunları?
Karada, denizde, ufukta
kapatmışlar tüm yolları
Ve sen ey anam!
Babam, kardaşlarım, yakınlarım, yoldaşlarım
belki hayattasınız
belki öldünüz
belki de benim gibisiniz: Adressiz!
Yurdu yoksa
bayrağı yoksa
nedir kıymeti insanın?
Evet, nedir kıymeti insanın
adresi yoksa!

SÖZ

Yasaklıdır Arap şairi
Şiirlerinde kaynamaktadır çölün kanı
Suya yanan deve kervanı
onun sınırlarında yürür sonsuza dek
Ve esmer güzeli
kabukları arasındadır istiridyenin!

Yasaklıdır Arap şairi
Ölmeye alışkındır sessizliğinin kılıcıyla
Sermiştir tüm sırları gözlerine
"Yarın" demiştir, "gözlerimi anlayacaksın!"
Gözlerimde ben de bir söz bıraktım sana
Ama sanırım sen anlamadın!

RİBAT

Ayrılmayacağız!
Önümüzde deniz, ardımızda orman
Nasıl ayrılırız?
Ey dostum, kara gözlüm
Al beni! Nasıl ayrılırız?
Senden başka hiç kimsem yoksa!

Belki bıkarım gözlerinden
Ey sonsuza dek susuz dost!
Belki korkarım ellerinden
Ey sonsuza dek acımasız dost!
Ama hiç kimsem yok benim
Hiç kimsem yok!
Nasıl ayrılırız?

Ey yabanılların en güzeli!
Bu amansız yolun korkusundan
ve nifaktan gayrı ey dost
hiçbir şey yok aramızda
Deniz önümüzde
Orman ardımızda
Nasıl ayrılırız?

HÜZÜN VE ÖFKE

Dudaklarındaki ses coşmaz neşelenmez
Ciğerlerindeki ateş yenilgi nedir bilmez
Ayakkabıları üzerinde bir mültecinin
çarmıha gerilmektedir babanın babası
Senden başkasına uzatılmaktadır dudakları
Sağılmaktadır göğüsleri
Niyedir kızıp öfkelenmemen?

I

Dün gece yolda karşılaştık
Meşeliğin tüm iniltisini
meyhane meyhane taşımaktaydı dudakların
Bana elli kez anlattın
yok filan kadının aşkıymış yok falan adamın
yok konyak şişesiymiş
yok kamplarmış, yok bir kılıçmış Yemen işi!
Boşa uyuşturuyorsun Arap yaranı
şişelerin külhanbeyi!
Boşa kapılıyorsun sonu gelmez beklentilere
ey gece kanaryası!
Dudaklarındaki rüzgâr
şarkılardan ördüklerini yıkmaktadır birer birer
Niyedir kızıp öfkelenmemen?

II

Gül dediler, gül ki yaşayasın!
Güldü yola bakan gözlerin
bıraktı yangının küle çevirdiği yürekle ilgilenmeyi
Yeminler ettin bana, "Ben mutluyum yoldaş" dedin
tebessümlerindeki felsefesini okudun kölenin:
Şarap, yeşil, bir beden ki boyu posu yerinde!
Şarabında kanımı gördüğünde
Nasıl içeceksin yoldaş?

III

Harabeye dönen köy
bağ bekçisi, toprak, çöl
ve tarlanızdaki zeytin kütükleri
yuvaları baykuşların ya da kargaların!
Bu yıl kim hazırladı sabanı?
Kim işledi toprağı?
Sana söylüyorum: Hani kardeşin? Hani baban?
Onlar birer seraptı!
Nereden çıktın? Duvardan mı? Evet, sen!
Yoksa bulutlardan mı düştün yere?
Ölülerin onurunu korur musun acaba?
Gecenin bitiminde çalar mısın kapıyı?
Niyedir kızıp öfkelenmemen?

IV

Seviyor musun o kadını?
Senden önce ben sevmiştim onu
Ürpermiştim örülü gür saçlarının üstünde
Güzeldi hoştu
Ama kabrimin ve sayılı günlerimin
üstünde dans etti çekinmeksizin
Hora tepti başkalarıyla tutuşarak
Ben ve sen, tarihi kınıyoruz
ve de erkekliğini yitirmiş bayrağı
Kimiz biz?
Caddelerin hoyratlığına karışma sakın
Doyasıya emsin zilletini katledilen sancağımızın
Niyedir kızıp öfkelenmemen?

V

Yıllarca içimizde taşıdık hüznü, sabah olmadı bir türlü
Şehvetini günlerin körelttiği
Rüzgârların körüklediği bir ateştir hüzün
Nasıl gemlersin içindeki rüzgârı?
Ki hiçbir silâhın yoktur aslında
bir mübah vatanda
rüzgâr ve ateşle buluşmaktan başka!

KİMLİK KARTI

Kaydet!
Arabım
Kartımın numarası ellibin
Çocuklarımın sayısı sekiz
Dokuzuncusu da yolda
yaz sonunda burda!
Kızıyor musun?

Kaydet!
Arabım
Taş ocağında çalışıyorum emekçi yoldaşlarımla
Çocuklarımın sayısı sekiz
Ekmeklerini
taştan çıkarıyorum
giysilerini ve defterlerini!
Sadaka dilenecek değilim kapında
Konağının girişi önünde
küçük düşürecek değilim kendimi!
Kızıyor musun?

Kaydet!
Arabım
Adım var yalnız, yoktur soyadım
Öfkeden köpürerek yaşayan
en sabırlı insanıyım bu diyarın
Zamanın doğuşundan
yılların başlamasından
selvilerden, zeytinlerden
otların yeşermesinden
daha eskiye uzanır köklerim!

Karasaban süren bir ailedendir babam
soylu efendilerden değil!
Ve dedem bir çiftçiydi
ne nesebi vardı ne şeceresi!
Kitap okumaktan evvel
güneşin yükselişiydi bana öğrettiği
Evim bir korucu kulübesi
dallardan ve kamışlardan
Rahatlatıyor mu seni bu durumum?
Adım var yalnız, yoktur soyadım

Kaydet!

Arabım

Saç rengi: Kömürkarası

Gözler: Kahverengi

Ayırıcı niteliklerim:

Başımda kefiye üstünde bir siyah çember

Ayalarım adetâ sert bir kaya

tırmalar kim dokunsa

Adresim:

Sokakları adsız

unutulmuş bir köydenim, silâhsız

taş ocağındadır, tarladadır tüm erkekleri

Kızıyor musun?

Kaydet!
Arabım
Sen yağmaladın bağlarını atalarımın
Benim ve tüm çocuklarımın
sürdüğü toprağı sen yağmaladın
Bana ve torunlarıma
hiçbir şey bırakmadın
şu kayalıklardan başka!
Söylendiğine göre hükûmetiniz
Bunları da alacakmış, öyle mi?

Madem öyle!

Kaydet!

Kaydet, ilk sayfanın tâ en başına!

Nefret etmem insanlardan

Hiç kimseye saldırmam!

Ama aç kalınca

toprağımı gaspedeni çiğ çiğ yerim!

Kolla kendini, kork benim açlığımdan!

Kork benim öfkemden!

Kolla kendini!

FİLİSTİN'DEN BİR ÂŞIK
(1966)

SES VE KIRBAÇ

Bir kulem olsaydı benim
cebimde hapsederdim yıldırımları
söndürürdüm bulutları

Denizde yelkenlerim olsaydı benim
avuçlarıma alırdım dalgaları ve fırtınaları
uyuturdum köpükleri

Merdivenlerim olsaydı benim
güneşin tepesine dikerdim
harap topraklarda mahvolan bayrağı

Bir atım olsaydı benim
bırakırdım dizginlerini
gemlerdim rüzgârları tepelere süreni

Tarlam olsaydı benim ve de bir sabanım
yürek ve şiir saçardım
toprağa

Bir udum olsaydı benim
ezgili sorularla doldururdum sessizliği
yaklaştırırdım dostları

Ayaklarım olsaydı benim
yürürdüm.. ölesiye yürürdüm
ormandan ormana

- Başka ne kaldı ki mahkûm?

... olsaydı benim
çarmıhım bile benim değil
ona ait olan benim
işkenceye dek!

Gece, yine çöktü gece
ve haykırıyor: Korkmuyorum!

- Bayanlar baylar!
Ey yükselenler mızrak ucunda!
Bacaklar kesilir, boyunlar vurulur
yürekler söndürülür dilerseniz
Ve bulut
ayaklarınızın üzerinde yürür
Mil çekilir gözlere ve tepeler
seslendiğinizde çöker
Üzüm bağlarınız kuruduysa eğer
şaraba dönüşür
toprakla tuzlanan kanım!
Nil dökülür Fırat'a
siz isterseniz, karga
dilerseniz bir delikanlıdır gece vakti!

Ama bir gün yükseldi sesim:
Korkmuyorum!
Gücünüz yetiyorsa onu kırbaçlayın
Sesim ki hâlâ yükseliyor madem: Korkmuyorum!
Düşün peşine yankıların!

MARŞ

I

Yürüyorum en güzel kıyıya
Ayaklarımın altında diken
Üzülme sen
Güneş gibidir adımlarım
gücünü koruyamaz kanım olmaksızın!

Yürüyorum en güzel kıyıya
Kalbimin etrafında korsanlar
Üzülme sen
Toprak gibi yoğrulmuş yüreğim
aşkın elinde bir meltem
nefrete karşı baruttur!

Yürüyorum en güzel kıyıya
Gelgelelim kayıyor pabuçlarım
Ben de kirpiklerimi koyarım
Evet, kirpiklerimi!
Durmam
yenik düşmem uykuya, silkinirim
Çünkü yol ortasmda uyuyanların
yatakları farksızdır
teneşir tahtasmdan!
Gelin kelepçe ve üzünç yoldaşlarım
Gelin yürüyelim
En güzel kıyıya yürüyelim
Yenilmeyeceğiz asla
Hiçbir şey kaybetmeyeceğiz
tabuttan başka!

II

Hançerelerimiz
yükseğe, daha yükseğe!
Göz yuvalarımız
yükseğe, daha yükseğe!
Özlemlerimiz
yükseğe, daha yükseğe!
Şarkılarımız
Yükseğe, daha yükseğe!
Darağaçlarımızdan
bugünümüzün, dünümüzün çarmıhlarından
merdivenlerini öreceğiz vaat olunan yarınların!
Sonra haykıracağız: Tanrım!
Açılsın kapalı kapın!

Hançerelerimizden
ağıtlarımızın sızlanışından
tatlı şarap gibi
meyhanelerimizde yudumlanan
kasideler döktüreceğiz
Caddelerde
fabrikalarda
taş ocaklarında
tarlalarda
kulüplerimizde söylenen
kasideler döktüreceğiz

Taş ocaklarımızdan
en uzağı, en derini, en güzeli gören
gözlemevleri dikeceğiz
Ancak gündoğumunda
gündoğumunda dağılacağız
Ancak zaferi
zaferi duyacağız
Yeryüzündeki her başkaldırı
sarsar bizi
Yeryüzündeki her güzel
öper bizi
Alırız birer yudum
yeryüzündeki her bahçeden
Yeter ki raks etsin, takılırız koluna
yeryüzündeki her şiirin
Yeter ki seslensin, koşarız yardımına
yeryüzündeki her yetimin

Kışlamızdan çıkacağız
Sürgünümüzden
sığmaklarımızdan çıkacağız
Ve sövüp sayacak düşmanlarımız:
"İşte bedeviler! Aha! Allah'ın Arapları!"
Evet, Arabız
ve de utanmayız bundan
Biliriz nasıl tutulur orağın sapı
Nasıl direnir silâhsız bir insan
Modern fabrika
ev
hastane
okul
bomba
füze
müzik nasıl yapılır biliriz
En güzel şiirleri yazarız biz!

Bir ses:

Peki sonra?
Duyduk fosforlu sesini
Duyduk sesini, evet duyduk
Kelimeler nasıl billûrlaştırabilir
karanlığın kulübelerini!
Yolların zifirî mi zifirî
Nur çağına ağlayan
bir gözyaşıdır halkın
Yollara atılan bir seccadede
sadece bir nakıştır toprağın
Ve senin, kalmamıştır azığın
Peki sonra, evet sonra?
Poyraz yüklü sesin pek hoş ama
biz onu da zehirledik tasalanma!

Bir yanıt:

Asfalt gibi alçağın birisin sen
Alçağın tekisin
Ey sen, ezilmişlik perdesiyle korunan
Ay gibi aptalın tekisin sen
Bir taş üzerinde gerilmişsin çarmıha
Bırak da tamamlayayım marşımı
Bırak da yükleneyim poyrazı
Bırak da rüzgârları hapsedeyim avuçlarıma
Bırak da dinamitler depolayayım kanımda
Asfalt gibi alçağın birisin sen
Ay gibi
aptalın tekisin!

Truva kızlarının marşı:

Namus gecelerine elveda
Truva surları, size elveda
Sığınaklarımızdan çıktık
İşgalcilerimizin düğünlerinde
dansa çıktık Truva erkeklerinin ölümü üstünde
Kaçırıldık, bakireliğimizi vereceğiz bunlara
Sunacağız diledikleri her şeyi
Çünkü yoktur bunların acıması
Uzanacağız Truva kahramanlarını
katledenlerin yataklarında

Namus ve rüya gecelerine elveda
Sevdiklerimizin anıları, size elveda
Truva kalıntılarından
kaçırılmış birer esiriz artık bizler!

Marşa bir yorum:

Evet, kulak verdim nağmelere
Okyanusun derinliklerinden dağların zirvesine
gerilmiş gitarını
umutsuzluğun cenazesine boyun eğdirme sakın
Ki çiçekler ve kibrit yok olmasın
Bir ağızda
gün gelir çiçek açar bir tomurcuk, bir kandil olur
çeliği eriten bir şiir olur
Yürür nağmeler caddesinde
acılardan bir afyon zerkedilmesin diye cesetlere

Evet, kulak verdim nağmelere
Ama ben şaşırttım gözyaşı içindeki dilleri
Ebediyeti yoktur zulmün ve karanlığın
Yakalım mazinin divitini
ve çalalım öncü ezgimizi!

Benim azmimden
Senin azminden
Benim etimden
Senin etinden
Açalım geleceğin yokuş yolunu!

Bir ses:

Peki sonra, evet sonra?
Şanlı tarihe övgüler yağdıran
bir gözyaşıdır halkın
Kelepçenin ezgisi
cenazelerimizi kaldırır
ve kazar mezarını direnenlerin!

Mesih ile:

- Alo! İsa'yla mı görüşüyorum?
- Evet! Siz kimsiniz?
- "İsrail"den arıyorum
Ayaklarımda pranga
Taşıdığım dikenlerden bir taç var başımda
Hangi yolu seçsem acaba?
Ey Tanrı oğlu hangi yolu seçeyim söyle bana!
Tatlı kurtuluşu inkar mı etsem acaba?
Yürümeli miyim yoksa?
Yürürsem ölür müyüm acaba?
- Size tavsiyem: Yürüyün millet, ileri!

Muhammed ile:

- Alo! Arapların Muhammed'iyle mi görüşüyorum?
- Evet! Siz kimsiniz?
- Memleketinde tutuklanmış biriyim
Ne toprağım var
ne bayrağım, ne de evim!
Sürgüne attılar ailemi
Sesimdeki ateşi de satın almaya geldiler şimdi
Çıkabilmem için zindanın karanlığından
ne yapmalıyım söyle bana!
- Zindana da meydan oku, gardiyana da!
İmanın tatlılığı
eritir acurun acısını!

Habakkuk ile:

- Alo! Habakkuk orada mı efendim?
- Evet! Siz kimsiniz?
- Efendim ben bir Arab'ım
Bir elim vardı, tohum saçardı
Toprağım vardı, eliyle gözüyle gübrelemişti babam
Adımlarım vardı benim ve de bir abam
Fesim vardı, teflerim vardı
Ve benim...
- Yeter evlâdım yeter
yüreğimi parçalıyor hikâyeniz
bıçaklar saplanıyor yüreğime!

Marşın devamı:

Bırak da tamamlayayım marşımı
Ecdadın hediyesidir torunlara:
"Biz ektik, siz biçin!"
Ses bizim gübremiz olur
çölü yağmurla doldurur
meyveler verdirir kısır ağaçlara!
Bırak da tamamlayayım marşımı

CELÎLE'DE ÖLÜYOR KUŞLAR
(1969)

CELÎLE'DE ÖLÜYOR KUŞLAR

- Az sonra buluşacağız güzelim
bir yıl sonra
bilemedin iki yıl
bir nesil sonra...

Yirmi bahçeyi
ve kuşlarını Celîle'nin
atıverdi fotoğraf makinesine
Sonra denizin ardında
yeni bir mana aramaya koyuldu hakikate

/ Bir çamaşır ipidir vatanım
her dakika dökülen
kanların mendillerine
Ve ben sahile uzanmışım sereserpe
kum ve palmiye yerine
Bunları nereden bilsin güzelim, nereden /

Gümrük kapısındaki pörsük sevinçlerin sırrını
sana bağışladık Rita, ölüm ve ben
Senin ilk cephende
evinin penceresinde
yenilendik, ölüm ve ben
Biz ki iki çehreyiz, ölüm ve ben
Şimdi neden kaçıyorsun çehremden
neden kaçıyorsun?
Başakları yeryüzünün kirpiği kılacak olandan
şimdi neden kaçıyorsun?
Volkanı yaseminin bir başka çehresi kılacak olandan
neden kaçıyorsun?

Geceleri sadece güzelimin sessizliği yorardı beni
cadde gibi, eski mahalle gibi
kapının önüne serilen sessizliği
Nasıl istersen öyle olsun Rita!
Bir balta olsun sessizlik
Yıldızlara çerçeve olsun istersen
Bir iklim olsun istersen, ağaca filizler sürdüren
Bıçakların en keskin yerinden
öpücükler devşiririm ben
Hadi gel kıyımlara dalalım istersen

Sürü sürü kuşlar
kurumuş yapraklar gibi düştüler
yığıldılar zamanın kuyularına
Ve ben durmadan asılırım mavi kanatlara
Rita!
Büyüyen mezarı gözlerim ben
Rita!
Cildime yurdun şeklini nakşeder
kelepçeler...

YÜZELLİBİRİNCİ MEZMUR

Yeruşalem! Dudaklarımdan uzaklaşmış Yeruşalem!
Mesafeler yakın mı yakın
İki sokak var aramızda ve de sırtı bir tanrının
Ben sende bir yıldızım
sende duran. Ne mutlu işkencedeki bedenime!
Babil gecesine düşüyor uzaklık
Doğrudur, ölüm yeşiline bağlılığım
Doğrudur, pencerelerin ağladığı
Özgürlüğümün sesi geliyor prangaların şakırtısından
Savaşa duruyor çarmıhım, savaşa!

Yeruşalem!
Tüm adlarını kanıma sıkmış Yeruşalem!
Beni aldattı beni aldatmış lisanlar
Adını anmayacağım bir daha
Eriyip tükeniyorum, mesafeler yakın mı yakın
Ve konserve hasretler devrinde musikacıbaşı
beni vurmak için çekiyor silahını
Mezmurlar birer taş oldu da
beni mezmurlarla taşladılar
portakal bahçesinin yanında

Yeruşalem!
Kanayan bir zeytin şekline bürünmüş Yeruşalem!
Efsanelere ve peygamberlere
çarık oldu derilerim
Ey sen, Babil'im benim! Ne mutlu
önümüzdeki gecenin komşusuna!
Ben ki daha yakınım sana
pencerelerin ağlayışından.
Ne mutlu
dün geceki musikacıbaşına!
Oradaydı musikacıbaşı. Bedenim hâlâ ayakta!
Ben sende bir yıldızım
Babil gecesine düşüyor uzaklık
Savaşa duruyor çarmıhım, savaşa!
Allelûya!
Allelûya...
Allelûya...

UYKUSUNDAN UYANIYOR SEVGİLİM
(1970)

BİR FİLİSTİNLİ YARANIN GÜNCESİ

Fadvâ Tûkân'a

1

Anılardan muâfız biz
El-Kermil içimizde
Celîle'nin otları kirpiklerimizde
Bir nehir gibi ona uzanaydık deme bana
öyle deme!
Memleketin etindeyiz biz... Memleket de içimizde!

2

Yavru güvercinler gibi değildik haziran öncesi
Aşkımızın prangalar arasında parçalanmayışının
budur sebebi

Biz yirmi yıldır ey bacım
şiir yazmıyoruz ama
savaşmaktayız savaşmakta

3

Gözlerine düşen o gölge
haziran ayından
alınları güneşle kuşatmaya gelen
bir ilâhî şeytan!
Bir şehit rengidir o
bir dua tadı
O ki öldürür ya da yaşatır
Her iki durumda da ah ki ah!

4

Gözlerinde gecenin başlangıcı
O uzun gecenin sonundan bir damlaydı yüreğimde
Bizi şu saatte bu mekanda birleştiren
dönüş yoludur
çöküntü çağından

5

Bu gece o sesin
bir bıçak, bir yara, bir sargı
kurbanların sessizliğinden gelen bir uyku
Nerede benim ailem?
Sürgün çadırından çıktılar
ve yeniden tutsak oldular!

6

Aşk sözcükleri paslanmadı ama sevgilim
esarete düştü benim – Ey aşk, ey aşkım benim
Rüzgarın silip süpürdüğü balkonları
evlerin eşiklerini
günahları bana yükleyen aşk!
Günlerden bir gün
kalbim sadece gözlerini alabilmişti senin
Ve şimdi vatanla zenginleşti kalbim!

7

Tarlakuşunun sesini
işgalcilerin çehresinde
parıldayan bir hançere dönüştüren nedir, biliriz
Kabristan sessizliğini
bir festivale, hayat bahçelerine
dönüştüren nedir biliriz

8

Sen şarkı söylerken
balkonların koptuğunu gördüm duvarlardan
dağın yamaçlarına kadar uzanmaktaydı alan
Dinlediğimiz müzik değildi
Göremiyorduk sözcüklerin rengini
Odadaydı bir milyon kahraman!

9

Kanımda, onun çehresinden bir yaz
ve de müstear bir nabız
Eve döndüm utana utana
yığılıp kaldı yaramın üstünde şehit
Doğum gecesinin sığınağıydı
İntizardı
Ve ben bir bayram devşiriyorum onun anısından!

10

Çiy ve ateş, gözleridir onun
Kendisine fazla yaklaştığımda şarkılar söyler
sessizlik ve dua an'ı, buharlaşır kucağında
Ah, dilersen şehit diye adlandır onu
Genç mi gençti barakadan ayrıldığında
Geri geldi sonra
geri geldi
bir ilâhî çehre!

11

Bu toprak emer şehitlerin derisini
buğday ve yıldız vaat eder yaza
Tapın bu toprağa!
Tuz ve suyuz biz onun barsaklarında
savaşan bir yarayız bağrında

12

Kanım boğazımda ey bacı
Gözlerimde ateş
Kurtuldum halife kapısında şikayetten
Tüm ölenler
ve gündüz eşiğinde ölecek olanlar
kucakladılar beni, bir bomba yaptılar benden!

13

Ahbapların evi metruk
İliklerine kadar çevrilmiş Yafa
Beni aramaya koyulan
sadece kendi alnını bulabildi benden
Bu ölümü bana bırak ey bacı
bu yitip gitmişliği bana bırak
ki bozgunun üstüne bir yıldız öreyim ondan

14

Ey mağrur yaram
Ne benim vatanım bir bavul
ne de ben bir yolcu!
Ben aşık, toprak maşuk!

15

Anılara daldığımda
nedamet otları yeşerir alnımda
hasretini çekerim uzak bir şeyin
Özleme teslim olduğunda
benimserim efsanelerini kölelerin
Sesimden çakıltaşları
kayadan nağmeler yapmayı yeğlerim ben!

16

Alnım gölge taşımaz
Göremem gölgemi
Tükürürüm ben
geceleri alınları aydınlatmayan yaraya!
Gözyaşını bayrama sakla
sevinçten ağlayacağız sadece
Alanda
düğün ve hayat koyalım adını ölümün!

17

Yarayla büyüdüm ben
Geceleri nasıl çadıra dönüştüğünü
asla söylemedim anneme
Ne kaynağımı yitirdim, ne adresimi, ne de ismimi
Onun eski püskü giysilerinde
bir milyon yıldız görmemin budur sebebi!

18

Sancağım siyah
Liman bir tabut
Sırtım bir köprü
Ey içimize yıkılan dünyanın sonbaharı
Ey içimize doğan dünyanın ilkbaharı
Çiçeğim kırmızı
Liman açık
Kalbim bir ağaç!

19

Lisanım bir su şırıltısı
kasırgalar ırmağında
Güneşin aynaları ve buğday
savaş alanında
Belki yanlış ifade ettim kimi zaman
ama –tevazu bir yana- harikaydım
kalbimi sözlükle değiştirdiğim an!

20

İkiz olduğumuzu anlamamız için
düşman lazımdı mutlaka
Meşe kökünde oturmamız için
rüzgar lazımdı mutlaka
Çarmıha gerilen efendi
yarasını yitirmiş, ödlek bir çocuk olurdu
çarmıh tahtında büyümeseydi!

21

Bir sözüm daha var sana
henüz söylemedim
Ay'ı işgal ediyor balkondaki gölge
Memleketim bir destan
Ben çalgıcıydım orada
oldum bir çalgı teli!

22

Arkeolog taşları inceleme derdinde
kendi gözlerini arıyor efsane harabelerinde
Kendi kendine kanıtlama derdinde:
Gözleri olmayan basit bir yolcuymuşum ben!
Bana ilişkin tek bir harf dahi yokmuş medeniyet kitabında!
Ama ben usul usul dikiyorum ağaçlarımı
ve de söylüyorum aşk şarkımı!

23

Hezimetin sırtında taşıdığı yaz bulutu
serabın ipine seriverdi
sultanlar neslini
Cinayet gecesinde öldürülen ve dirilen ben
işte iyice yapıştım toprağa!

24

Sözü eyleme dönüştürme vaktim geldi benim
Toprak ve tarlakuşu aşkımı kanıtlama vaktim geldi
Bu zamanda gitarı parçalar sopa
Ben, bir ağaç peyda oldu olalı ardımda
sararıp durmaktayım aynada!

PASAPORT

•

Beni tanıyamadılar
pasaportta rengimi emen gölgede
Yaralarım onlar nezdinde
tüm fotoğraflara âşık olan bir turist için bir sergiydi sadece
Tanıyamadılar beni, ah! Ne olur bırakma
avuçlarımı güneşsiz
Çünkü ağaçlar
tanır beni...
Tanır beni tüm yağmur türküleri
Ne olur ay gibi solgun bırakma beni!

Uzaklardaki havalimanının kapısına kadar
avuçlarımı izlemişti tüm kuşlar
Tüm buğday tarlaları
Tüm zindanlar
Tüm beyaz kabirler
Tüm hudutlar
Sallanan tüm mendiller
Tüm gözler
Benimleydi ama onlar
Hepsini sildiler pasaportumdan!

Ne ismim kaldı ne mensubiyetim
Ellerimle işlediğim toprakta
Eyüp bağırdı bugün göğü doldururcasına:
Zorlamayın beni iki kez ibret olmaya!

Baylar! Peygamber erendiler!
Adını sormayın ağaçlara
Anasını sormayın vadilere
Benim alnımda ikiye ayrılır ışık kılıcı
Benim ellerimdedir nehrin sularının kaynağı
Tüm insanların yüreğidir benim uyruğum
Varsın alınsın pasaportum!

SEVERİM
YA DA
SEVMEM SENİ
(1972)

GEZGİN GİTARİST

Ressamdı
Ama resimler
genelde
ne açar kapıları
ne kırar
ne de alıkoyar balıkları aya bakmaktan

(Dostum gitar
Al beni...
Götür uzak pencerelere)

Şairdi
Ama şiir
kuruyuverdi belleğinde
gemide güverteden
Yafa'yı gördüğünde

(Dostum gitar
Al beni...
Götür balrengi gözlere)

Askerdi
Ama şarapnel
öğütüverdi sol dizini
hemen verdiler hediyesini:
Yeni bir rütbe
ve bir tahta bacak!

(Dostum gitar
Al beni...
Götür uyuyan ülkeye)

Önümüzdeki gecelerde
asker imzası koleksiyonuna başlayınca insanlar
gitarist gelecek

Göremediğimiz bir yerden
gitarist gelecek
Tanıkların doğum gününü kutlarken insanlar
Gitarist gelecek
iç çamaşırlarıyla ya da çırılçıplak

Gitarist gelecek
Neredeyse göreceğim
Neredeyse kokusunu alacağım tınılarındaki kanın
Neredeyse göreceğim
tüm caddeleri dolaştığını

Neredeyse duyacağım
kasırga gibi haykırdığını
İyi bakın!
İşte tahta bacak, tâ kendisi!
Dinleyin!
İşte insan etinin ezgisi!

YİNE

Yine
uyuyorlar kâtiller
cildimin altında
Darağacı
bir bayrağa dönüşüyor
bir sümbüle
yakılan ormanın göğünde

Gölge ellerini alnımdan çekti
ve saklandık bir öğle vakti

Yine
yürüyor asker
cildimin altında
Yine
gizleniyor dudaklarım
ulusal marşın kıvrımlarında

Gölge ellerini alnımdan çekti
ve saklandık bir öğle vakti

Yine
firar ediyorlar şehitler
şairlerin şarkılarından
Yine
indik çarmıhımızdan
ne bir toprak bulabildik
ne de bir gök görebildik!

Gölge ellerini alnımdan çekti
ve saklandık bir öğle vakti

Yine
birleştik
ben, kâtil ve ölüm
Yüreğimin üstüne
bir aba oldu özgürlüğüm
Gözleri sürgün yerim oldu ve memleketim
Yine
bulutlarda kayboluyor su
Cihada çağrılıyoruz yine!

Gölge ellerini alnımdan çekti
ve saklandık bir öğle vakti

Benim yerime onu öldürdüler
bir öğle vakti
Yine
tutuklamadılar beni
Zira kâtiller
cildimin altında!

GECENİN AYAK SESLERİ

Sürekli
yaklaşan ayak sesleri duyuyoruz geceleri
Sürekli
kapılar fırlayıp kaçıyor odamızdan
uzaklaşan bulutlar misali

Yatağımdaki mavi gölgemi
kim çekiyor her gece?
Ayak sesleri geliyor
Gözlerin yurdumdur
Kolların bir çember, dolanmıştır bedenime
Ayak sesleri geliyor
Ey Şehrâzâd!
Niye kaçıyor beni resmeden gölge?
Bir ağaç ol
gölgeni göreyim
Bir ay ol
gölgeni göreyim
Bir hançer ol
gölgeni göreyim gölgemde
Küller arasında bir gül biçiminde!

Sürekli
yaklaşan ayak sesleri duyuyoruz geceleri
Sürgün yerim oluyorsun ve hapishanem
Ha gayret
öldür beni tek hamlede
N'olur öldürme beni
yaklaşan ayak sesleriyle!

DÜĞÜNLER
(1977)

DÜĞÜNLER

Bir âşık zifaf gününe geliyor savaştan
Giyinerek ilk takım elbisesini
halay çekiyor o da
coşkulu, karanfilli bir at misali

Sevinç çığlıklarıyla kadınların
huzuruna çıkıyor Fatma'sının
Gelin ve damat için bir şarkı tutturuyor
sürgündeki tüm ağaçlar
ve yumuşak matem mendilleri

Gözlerini önüne eğdi âşık

Uzattı o esmer ellerini
kına yakılsın
ve sarılsın diye kutsal beziyle kadınların

Uçaklar geçiyor
sevinç çığlıklarının üstünden kadınların
Uçaklar
Alıp götürüyor uçaklar
kelebeğinin kucağındaki âşığı ve matem mendillerini
Bir şarkı tutturuyor kızlar:
Evlendin
Tüm kızlarla sen evlendin
yâ Muhammed!
Hayfa'nın kiremitleri üstünde geçirdin
ilk geceni
yâ Muhammed!

Ey âşıklar aşığı!
yâ Muhammed!
Üzüm bağlarıyla
yaseminden çitlerle sen evlendin
yâ Muhammed!
Merdivenlerle sen evlendin
yâ Muhammed!
Savaşıp direnmektesin
yâ Muhammed!
Memleketle sen evlendin
yâ Muhammed!
Yâ Muhammed!

UYUYAN BAHÇE

Uykuya daldığında ellerimi çektim çalarcasına
Örttüm düşlerini
Gözkapaklarının ardında gizlenen bala baktım
Dualar ettim mucize ayaklara
Eğildim durmadan atan nabzma
Bir buğday gördüm mermer ve bakır üstünde
Kanımdan bir damla süzüldü gözlerinden
Titredim
Bahçe uyumaktaydı yatağımda

Kapıya gittim
Dönüp bakmadım uyumaya devam eden canıma
Eski ayak seslerini duydum, yüreğimin zillerini
Kapıya gittim
- O ise anahtarı çantasında
aşkı yaşamış bir melek gibi uyumakta -
Yağmurlu bir gecede
Nabzmdan ve yağmurdan başka
hiçbir ses duyulmuyor yollarda

Kapıya gittim
Kapı açılıyor
Çıkıyorum
Kapı kapanıyor
Gölgem çıkıyor ardımdan
Madem ki yabancısıyım artık anılarımın ve evimin
neden elveda diyeyim?
Merdivenleri indim
Nabzımdan ve yağmurdan başka
hiçbir ses duyulmuyor yollarda
Ve onun ellerinden sefer arzusuna doğru
inişe geçiyor adımlarım

Ağacın yanına vardım
Burada öpmüştü beni
Burada çarpmıştı beni gümüşten ve karanfilden yıldırımlar
Burada başlıyordu onun dünyası
Burada bitiyordu onun dünyası
Durdu kıştan ve civadan saniyeler
Yürüdüm
Duraksadım
Sonra yürüdüm
adımlarımı ve tuzlu belleğimi toplayarak
Yürüdüm "ben"le birlikte

Ne veda ne de ağaç!
Uyumuştu pencerelerin ötesindeki şehvetler
Uyumuştu tüm ilişkiler
Uyumuştu pencerelerin ardındaki ihanetler
Uyumuşlardı araştırmacılar

Rita uyuyor
Uyuyor ve uyandırıyor düşlerini
Sabah öpücüğünü alacak
Yine gün doğacak ona
Sonra Arap kahvesi yapacak bana
ve kendine sütlü kahve
Bininci kez aşkımızı soracak bana
Yine yanıtlayacağım
Sabah kahvemi hazırlayan o ellerin
kurbanıyım ben o ellerin

Rita uyuyor
Uyuyor ve uyandırıyor düşlerini
- Evlenecek miyiz?
Evet!
- Ne zaman?
Askerlerin miğferlerinde
menekşeler göverdiğinde!

Sokaklar, postane, kaldırım kahveleri
gazinolar, bilet gişeleri
Hepsini turladım birer birer
Seni seviyorum Rita, seni seviyorum
Sen uyu, ben gidiyorum
Acımasız kuşlar gibi nedensizce gidiyorum
Cılız rüzgârlar gibi nedensizce gidiyorum

Seni seviyorum Rita, seni seviyorum
Sen uyu
Soracağım tam on üç kış sonra:
Uyuyor musun hâlâ?
Yoksa uyandın mı Rita'm?
Rita!
Seni seviyorum Rita'm!
Seni seviyorum!

GÜLLER DAHA AZ
(1986)

SIKIŞTIRIR BİZİ YERYÜZÜ

Sıkıştırır bizi yeryüzü, toplar son geçitte,
uzuvlarımızı soyunuruz geçebilmek için
Sıkar bizi yeryüzü, keşke buğdayı olsaydık onun,
ölür dirilirdik. Bizim anamız olsaydı keşke
Anamız olsaydı da acısaydı bize. Düşümüzün yükleneceği
kayalıklara ait bir resim olsaydık keşke
Aynalar. Ruhun son savunmasında,
gördük yüzlerini, en sonuncumuzun öldüreceği kişilerin
Ağlaştık onların çocuk bayramlarında,
gördük yüzlerini, çocuklarımızı fırlatıp atacak kişilerin

Bu son uzayın pencerelerinden.

Yıldızımızın parlatacağı aynalar

Nereye gideceğiz bu son sınırdan sonra?

Nereye uçacak kuşlar,

bu son gökyüzünden sonra?

Nerede uyuyacak bitkiler, bu son havadan sonra?

Kankırmızı buharla yazacağız isimlerimizi

Etimiz tamamlasın diye, keseceğiz şiirin ellerini

Burada öleceğiz. Bu son geçitte

Kanımız, buraya ya da yine buraya dikecek zeytinini!

İNSANLAR GİBİ YOLCUYUZ BİZ DE

İnsanlar gibi yolcuyuz biz de,
ama dönmüyoruz hiçbir şeye... Seferimiz
bulutların yolu sanki. Bulutların gölgesine
ve ağaçların gövdesine defnettik sevdiklerimizi
"Yüzlerce yıl doğurun bizden" dedik eşlerimize,
"Doğurun ki tamamlayalım, ülkeye bir saatlik,
muhâle bir metrelik seferimizi!"
Mezmûr arabalarıyla düşeriz yollara, uzanırız
peygamberler çadırında, çıkarız
çingenelerin sözcüklerinden

Hüdhüd gagasıya ölçeriz uzayı ya da şarkılar söyleriz
oyalamak için önümüzdeki mesafeyi,
yıkar arıtırız ay ışığını
Yolun uzun. Yüklenebilmek için bu uzun yolu omuzlarına
yedi kadın düşle sen!
Hurma ağacını onlar için salla,
salla ki öğrenesin adlarını ve hangi anadan doğacağını
Celîleli çocuğun!
Sözcüklerden bir ülkemiz var. Konuş,
konuş ki yol süreyim taştan taşa!
Sözcüklerden bir ülkemiz var. Konuş,
konuş ki öğrenelim nerede biteceğini bu yolun!

ATİNA HAVALİMANI

Atina Havalimanı, dağıtır bizi havalimanlarına. "Nerede savaşacağım" dedi gerilla. Bir hamile kadın bağırdı: "Çocuğunu nerede armağan edeyim sana?". "Paramı nereye yatırsam?" dedi memur. "Benim paramı mı yoksa seninkini mi?" dedi aydın. "Nereden geliyorsunuz" diye sordular gümrük görevlileri. "Denizden" dedik. Sordular: "Nereye gidiyorsunuz?". "Denize" dedik. Dediler ki: "Adresiniz neresi?". "Bohçam köyümdür" dedi, grubumuzdan bir kadın. Atina Havalimanı'nda bekleştik yıllarca. Bir delikanlı bir kızla evlendi. Bir oda bulamadı yıldırım nikâhına. Söylendi kendi kendine: "Nerede gireceğim gerdeğe?". Gülüştük. "Delikanlı! Bu sorunun âlemi yok!" dedik. "Ölmemek için ölüyorlar, sehven ölüyorlar" dedi aramızdaki yorumcu. "Çaresi yok, yıkılacak mülteci kampımız. İstedikleri nedir bizden?" diye sordu yazar. Her gün sakinlerini değiştirmekteydi Atina Havalimanı. Bizler ise durmadan denizi bekleyerek, öylece kaldık banklarda. Ey Atina Havalimanı, hem de yıllarca!

BAŞKA BARBARLAR GELECEK

Başka barbarlar gelecek. Karısı kaçırılacak imparatorun.
Davullar çalınacak.
Davullar çalınacak, şaha kalkması için atların
cesetler üzerinde, Ege Denizi'nden Çanakkale'ye!
İyi de bize ne? Atların yarışından, karılarımıza ne?

Karısı kaçırılacak imparatorun. Davullar çalınacak.
Başka barbarlar gelecek.
Barbarlar dolduracaklar şehirlerin boşluğunu,
denizden biraz daha yüksek, kılıçtan daha güçlü
çılgınlık vaktinde!
İyi de bize ne? Bu soytarı sülalesinden, çocuklarımıza ne?

Davullar çalınacak. Başka barbarlar gelecek.
Karısı kaçırılacak imparatorun evinden
Ve o evden sökün edecek askerî seferberlik
döşekteki gelini geri getirmek için yatağa
İyi de bize ne? Bu alelacele evlilikten, elli bin maktûle ne?

Bizden sonra doğar mı Homeros? Mitolojiler açar mı
kapılarını herkese?

ÖLÜMÜ SEVİYORLAR BENİM

Ölümü seviyorlar benim, "bizimdi, bizdendi" diyebilmek için!

Duydum ayak seslerini, duydum. Tak, tak... Yirmi yıldır yürüyorlar gecenin duvarında. Geliyorlar. Açmıyorlar kapıyı. Ama işte giriyorlar şu an. Ortaya çıkıyor üçü: Şair, Kâtil ve Okur. Ve sordum: "Şarap içmez misiniz?". Dediler ki: "İçeriz". Sordum, "Ne zaman kurşun sıkacaksınız bana?". Dediler ki: "Hele dur!". Kadehleri dizdiler ve türküler söylediler halk için. "Ne zaman" dedim, "Ne zaman başlayacaksınız beni öldürmeye?". Dediler ki: "Başladık bile... Neden ayakkabı gönderdin ruha? Söyle!". Dedim ki, "Yeryüzünde yürüyebilmesi için!". Dediler ki: "Toprak kapkarayken, şiiri neden beyaz yazdın sen?". "Çünkü" dedim, "yüreğime dökülüyor tam otuz deniz!". "Nedendir" dediler, "Fransız şarabma düşkünlüğün?". Dedim ki: "En güzel kadma lâyığım ben"... "Ölümün nasıl olsun?"... "Çatıdan geçen yıldızlar gibi masmavi... Biraz daha şarap ister miydiniz?" dedim. Dediler ki: "İçeriz". "Sizden ricam yavaş olmanız" dedim, "Beni ağır ağır öldürün ki, son bir şiir daha yazayım kalbimin kadınına"... Ama onlar... Gülüyorlar, gülüyorlar ve hiçbir şeyi çalmıyorlar evden, kalbimin kadınına söyleyeceğim sözlerden başka, çalmıyorlar evden hiçbir şeyi...

DOĞUR BENİ... DOĞUR Kİ BİLEYİM

Doğur beni... Doğur ki bileyim! Hangi toprakta öleceğim? Hangi toprakta dirileceğim? Doğur ki bileyim! Selâm sana sabahın ateşini hazırlayan kadın, selâm sana, selâm! Sana birkaç armağan sunacağım an gelmedi mi daha? Gelmedi mi sana döneceğim an? Saçların hâlâ daha mı uzun ömrümüzden? Yaşamak için göğü sana uzatan bulut ağacmdan daha mı uzun hâlâ? Doğur beni, memleketin sütünü emeyim senden. Kollarının arasında çocuk kalayım, sonsuza dek çocuk kalayım. Çok gördüm anneciğim, çok gördüm. Doğur beni, kalayım avuçlarında. Beni severken türküler söyler misin, bir hiç uğruna ağlar mısın hâlâ? Ellerimi, seraptan bir kadının belinde yitirdim anne! Kumları kucaklıyorum, gölgeyi kucaklıyorum. Sana/kendime dönebilecek miyim anne? Senin annenin de bir annesi, bahçedeki incirin bir bulutu var elbet. Yalnız ve umarsız bırakma beni. Kalbimi taşıyabilmek için ellerini istiyorum. Sesinin ekmeğini özlüyorum anne! Her şeyi özlüyorum. Özlüyorum kendimi. Özlüyorum seni.

BURADAYIZ ŞURACIKTA

Buradayız, şuracıkta otuz kapısıyız bir çadırın
Buradayız, bir mekânız çakıllarla gölgeler arasında,
bir sesin mekânı, bir özgürlük mekânı ya da
Kısraktan yuvarlanan, çandan veya ezandan saçılan
herhangi bir mekâna ait bir mekân
Buradayız, bu kuşatmayı deleceğiz birazdan,
kurtaracağız bulutları birazdan
Yürüyeceğiz özbenliğimize. Buradayız, şuracıkta
otuz kapısıyız bir rüzgârın, otuz "idi"

Bizi görmeyi, tanımayı, duymayı öğreteceğiz size,
rahatça kanımıza dokunmayı!
Barışımızı öğreteceğiz size. Şam, Mekke ve de
Kayravân yolunu severiz ya da sevmeyiz
Buradayız, tâ içimizde bir ağustos göğü
bir mayıs denizi, bir atın özgürlüğü
Denizi, tütünün etrafına
mavi helezonlar çekmek için ararız ancak
Buradayız, şuracıkta
otuz şekliyiz bir yıldızın, otuz gölgesi!

BEN YUSUF'UM BABACIĞIM

Ben Yusuf'um babacığım. Kardeşlerim sevmiyorlar beni baba, aralarında istemiyorlar beni babacığım. Düşmanca davranıyorlar bana. Taşlar ve sözlerle yaralıyorlar beni. Bana övgüler düzmek için ölümümü istiyorlar benim. Suratıma kapattılar evinin kapısını. Tarladan onlar kovdular beni. Üzümlerimi onlar zehirlediler baba. Oyuncaklarımı onlar kırdılar baba. Meltem rüzgârı esip saçlarımı okşayınca kıskandılar, bana isyan ettiler, sana isyan ettiler. Onlara ne yaptım ki ben baba? Kelebekler kondu omuzlarıma, sümbüller eğildi bana, avuçlarımda kanat çırptı kuşlar. Ben ne yaptım ki baba? Niçin ben? Sen ki Yusuf koydun ismimi. Onlarsa kuyuya attılar beni. Suçu da kurda yıktılar. Kurt bile kardeşlerimden daha merhametli baba! "Rüyamda onbir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiğini gördüm" dediğim an, kime ne zararım dokundu ki baba?

BİZ KAYBETTİK AŞK DA KAZANMADI

Biz kaybettik, aşk da kazanmadı hiçbir şey
Çünkü sen aşksın ey aşk, nazlı bir çocuksun!
Kırıyorsun göğün biricik kapısını,
söylemediğimiz tüm sözleri! Çekip gidiyorsun
Nice gülleri göremedik bugün. Zincirlenmiş yüreğin sıkıntılarını
yıkıp geçemedi nice caddeler!
Yaşları bizi gâfil avlayan nice kızlar
yürüyorlar göremediğimiz bir yöne... Kişnemeye!

Uyurken nice marşlar nâzil oldu içimize.
Süzülüp indi nice hilâller
dinlensin diye yastıkta. Nice öpücükler çaldı kapımızı
evimizden uzaktayken bizler
Kayalıklarda ekmeğimizi ararken, çalışırken
kayboldu uykumuzdan nice düşler!
Nice kuşlar kanat çırptı camlarımızda
ertelenmiş bir günde, oynaşırken prangalarımızla
Kaybettik durmadan, aşk da kazanmadı hiçbir şey
çünkü sen nazlı bir çocuksun ey aşk!

YÜRÜYENLER
EĞRETİ SÖZLER
ARASINDA
(1990)

YÜRÜYENLER EĞRETİ SÖZLER ARASINDA

I

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
Sırtlanın isimlerinizi, çekip gidin
Saatlerinizi çekin zamanımızdan, çekip gidin
Denizin maviliğini, belleğin kumlarını
çalın dilediğinizce çalın
Dilediğinizce fotoğraf çekin ki anlayın
anlayamayacağınızı
toprağımızdaki bir taşın
nasıl öreceğini göğün çatısını...

II

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
Sizden kılıç – Bizden kan
Sizden çelik ve ateş – Bizden et ve can
Sizden yeni bir tank – Bizden taş
Sizden gaz bombası – Bizden yağmur
Bizim üstümüzde de sizinki gibi gök ve hava
Hissenizi alın kanımızdan, çekip gidin
Danslı yemekli bir akşam partisine gidin
Bize düşen korumaktır şehitler gülünü
Bize düşen yaşamaktır dilediğimizce

III

Ey yürüyenler
eğreti sözcükler arasında!
İğrenç tozlar gibi dilediğiniz yerden geçin ama
uçan haşarat gibi dolaşmayın aramızda!
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda
Buğdayımız var yetiştireceğimiz
bedenimizin teriyle sulayacağımız
Sizi hoşnut kılmayacak şeylerimiz var burada:
Bir taş ya da bir keklik
Alın maziyi, dilerseniz çıkarın elma pazarına
Dilerseniz sedef bir sini içinde
Mabed-i Süleyman'ı geri verin hüdhüde
Bizimdir sizi hoşnut kılmayacak şeyler: Bizimdir yarınlar
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda

IV

Ey yürüyenler!
Eğreti sözcükler arasında!
Yığın kuruntularınızı boş bir çukura, çekip gidin
Ayarlayın akrebini zamanın
kutsal buzağının meşruiyetine
ya da tabanca müziğinin vaktine!

Bizimdir sizi hoşnut kılmayacak şeyler, çekip gidin
Bizimdir sizde olmayanlar: Halkı kan ağlatan bir vatan
Nisyâna ya da belleğe yaraşan bir vatan
Ey yürüyenler!
Eğreti sözcükler arasında!
Nerede isterseniz orada oturun ama oturmayın aramızda

Geldi artık çekip gitme zamanınız
Nerede isterseniz orada ölün ama ölmeyin aramızda
Yapılacak işlerimiz var toprağımızda
Burada bizimdir mazi
Bizimdir hayatın ilk sesi
Bizimdir bugün, bizimdir gelecek
Burada bizimdir dünya ve ahiret

Çıkıp gidin toprağımızdan
denizimizden, karamızdan
buğdayımızdan, tuzumuzdan, taşımızdan
defolun her şeyimizden!
Defolun
belleğimizdeki anılardan
ey yürüyenler eğreti sözcükler arasında!

Biz Kaybettik Aşk da Kazanmadı

Biz kaybettik, aşk da kazanmadı hiçbir şey
Çünkü sen aşksın ey aşk, nazlı bir çocuksun!
Kırıyorsun göğün biricik kapısını,
söylemediğimiz tüm sözleri! Çekip gidiyorsun
Nice gülleri göremedik bugün. Zincirlenmiş yüreğin sıkıntılarını
yıkıp geçemedi nice caddeler!
Yaşları bizi gâfil avlayan nice kızlar
yürüyorlar göremediğimiz bir yöne... Kişnemeye!

Uyurken nice marşlar nâzil oldu içimize.
Süzülüp indi nice hilâller
dinlensin diye yastıkta. Nice öpücükler çaldı kapımızı
evimizden uzaktayken bizler
Kayalıklarda ekmeğimizi ararken, çalışırken
kayboldu uykumuzdan nice düşler!
Nice kuşlar kanat çırptı camlarımızda
ertelenmiş bir günde, oynaşırken prangalarımızla
Kaybettik durmadan, aşk da kazanmadı hiçbir şey
çünkü sen nazlı bir çocuksun ey aşk!

www.kitabus.com
online satışlar için

